

ΕΝΑ ΕΘΝΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ: Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὑπὸ τοῦ Γραφείου Ἐρευνῶν τῆς Α.Β.Σ.

Εἰς καμμίαν ἴσως ἄλλην χώραν ἔθνικὸν πιστωτικὸν ἴδρυμα δὲν συνεδέθη τόσον πολὺ μὲ τὴν οἰκονομίαν τοῦ τόπου, ὅσον ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν ἑλληνικὴν ἔθνικὴν οἰκονομίαν, συμβαλοῦσα ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τοῦ βασιλείου εἰς τὴν σὺν τῷ χρόνῳ ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας καὶ παρακολουθήσασα τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου ὅσον κανὲν ἄλλο ἑλληνικὸν ἴδρυμα. Τοῦτο ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος καὶ εἰς τὸ ὅτι κατὰ τὰς πρώτας δεκαετίας ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς χώρας ἦτο πενιχροτάτη, ἡ δὲ γεωργία, ἡ ναυτιλία, τὸ ἐμπόριον καὶ στοιχειώδης τις ἀρχικῶς βιοτεχνία ἐχρηματοδοτήθησαν ἀρχῆθεν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

Ὡς εἶναι ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Τραπεζῆς γνωστόν, ἡ Τράπεζα ἰδρύθη κατὰ Μάρτιον τοῦ 1841 μὲ κεφάλαιον πέντε ἑκατομμυρίων δραχμῶν καὶ μὲ ἐκδοτικὸν ἕκτοτε προνόμιον, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἡπειρώτου τραπεζίτου Γεωργ. Σταύρου μὲ τὸν φιλέλληνα ἑλβετὸν τραπεζίτην Ἰω. Ἐυνάρδον, οἵτινες ἔπεισαν καὶ τὴν τότε ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ μετᾶσχη ἐνεργῶς εἰς τὴν σύστασιν τοῦ ἰδρύματος μὲ τὴν ἐγγραφὴν τῆς ἐκ χιλίων μετοχῶν. Ἐθνικὴ οἰκονομία σχεδὸν τότε δὲν ὑπῆρχε, πλὴν τῆς ἐμπορικῆς καὶ ναυτιλιακῆς κινήσεως μὲ κέντρον τὴν Ἐρμούπολιν. Εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς τῆς χώρας πόλεις ἐκυκλοφόρουν νομίσματα τουρκικὰ ἢ ἀγγλικά ἢ ἄλλα ἀνεγνωρισμένως ἔγκυρα τῶν χωρῶν τῆς δυτικῆς Ἑυρώπης. Ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἐξέλθει κατεστραμμένη ἐκ τοῦ ὑπὲρ τῆς ἔθνικῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, ἡ καλλιέργεια ἦτο ὑποτυπώδης, ἡ οἰκονομικὴ πίστις ἀνύπαρκτος, ἡ κτηνοτροφία εἶχε σχεδὸν καταστραφῆ διαρκούσης τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως, ἀποταμίευσις δὲ δὲν ἐγένετο εἰς τὴν πτωχὴν καὶ προσφάτως ὑπὸ τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων δηλωθεῖσαν χώραν. Ἰδίᾳ Ἕλληνας τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ φιλέλληνας κεφαλαιοῦχοι παρέσχον εἰς τὴν νεοἰδρυθεῖσαν Τράπεζαν τὰ οἰκονομικὰ μέσα διὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς, πλὴν δὲ τῶν Σταύρου-Ἐυνάρδου, οἵτινες συνέβαλον πρὸς τοῦτο μὲ χιλίας πεντακοσίας περίπου μετοχὰς καὶ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης συμβολῆς τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ἐνεγράφετο καὶ ὁ φιλέλληνας βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος διὰ διακοσίας μετοχὰς, οἱ ἀδελφοὶ Ρότσιλδ διὰ ἑκατὸν μετοχὰς κλπ. Ἐν τούτοις, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην διεύθυνσιν τοῦ Γεωργίου Σταύρου αἱ ἐργασίαι τῆς νεοσυστάτου Τραπεζῆς ἠὺδοκίμησαν καὶ ταχέως τὰ κεφάλαια

αυτῆς ηὔξήθησαν, ἀντιμετωπισθείσης ἐπιτυχῶς καὶ τῆς διεθνοῦς—ἢ μᾶλλον εὐρωπαϊκῆς—οἰκονομικῆς κρίσεως τοῦ 1848, ἣτις ὑπῆρξε τὸ ἐπακόλουθον τῆς ἀνωμάλου πολιτικῆς ἐν Εὐρώπῃ καταστάσεως κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἐποχὴν πολιτικῶν ἐπαναστάσεων εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, με ἀιτήματα τὴν ἀπόκτησιν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν καὶ τὴν ἐπιψήφισιν καταστατικῶν χαρτῶν καὶ ἀντιπροσωπευτικῶν πολιτευμάτων πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἤδη εἰς θέσιν νὰ συντρέχη τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους ἐν λελογισμένῳ πάντοτε μέτρῳ καὶ χωρὶς νὰ διακινδυνεύεται ἡ ὑπόστασις τοῦ πιστωτικοῦ ἰδρύματος καὶ ἡ προοπτικὴ μιᾶς εὐρυτέρας αὐτοῦ ἐν τῇ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ ἀποστολῆς. Ἰδίᾳ δὲ δὲν ὤκνει νὰ χρηματοδοτῇ διὰ δανείων τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχειρηματικὴν πρωτοβουλίαν, νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν ἴδρυσιν ναυτιλιακῶν ἐταιριῶν—καὶ συγκεκριμένως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοίας με ἔδραν τὴν Ἑρμούπολιν—νὰ ἐνισχύῃ τὴν κτηματικὴν πίστιν, νὰ ἐπικουρῇ εἰς τὴν ἀγροτικὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους, νὰ παρέχῃ δάνεια εἰς καλλιεργητὰς καὶ βιοτέχνας, ἀργότερον δὲ καὶ εἰς τὰς πρώτας ἑλληνικὰς βιομηχανίας κλπ.

Κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εἶχε τὴν ἱκανοποίησιν νὰ ἴδῃ τὰ κεφάλαια αὐτῆς αὐξανόμενα σημαντικῶς, ἦδη δὲ συμμετεῖχεν εἰς τὰ πρὸς τὸ κράτος δάνεια, ἅτινα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνῆλθον εἰς σημαντικὰ ποσά. Ἡ ἐκβιομηχάνισις τῆς χώρας εἶχεν ἐν τῷ μεταξύ προχωρήσει, ἔταιρίαί δὲ σιδηροδρομικαί, ναυπηγικαί, μεταλλευτικαί, ἐκμεταλλεύσεως γαιῶν, ἔταιρίαί τεχνικῶν ἔργων, ἀρδεύσεως, ἀποξηράνσεως ἐλωδῶν ἐκτάσεων, καὶ ἄλλαι ἰδρύνοντο ἐν Ἑλλάδι. Εἰς τὰ πρώτα βήματα τῆς λειτουργίας τούτων ἡ Τράπεζα σημαντικῶς συνέβαλλε, μετέχουσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων, ἐπικουροῦσα δὲ ταυτοχρόνως τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐν τῇ προσπάθειᾳ τοῦ ἔθνους διὰ πολεμικὰς παρασκευάς, μολοντί αὐταὶ κατέληξαν τότε εἰς τὸν ἀτυχῆ πόλεμον τοῦ 1897. Πρὸ τετραετίας, παρὰ τὴν συνδρομὴν τῆς Τραπεζῆς, δὲν εἶχε καταστῆ δυνατὸν νὰ ἀποφευχθῆ ἡ γνωστὴ ἐκ τῆς οἰκονομικῆς μας ἱστορίας πτώχευσις τοῦ κράτους καὶ ἡ ἀναστολὴ τῆς ἐξυπηρητήσεως τῶν ἐθνικῶν δανείων. Εἰς τὸν κατὰ Φεβρουάριον 1898 συμβιβασμὸν ἡ Τράπεζα εἰσέφερεν ὅλον τὸ κύρος τῆς.

Ὀλίγον πρὸ τῶν βαλκανικῶν πολέμων ἡ οἰκονομία τῆς χώρας εἶχε πληρῶς ἀναδιοργανωθῆ, οἰκονομικὴ δὲ δραστηριότης παρετηρεῖτο εἰς ὅλους τοὺς κλάδους αὐτῆς, βιομηχανίαν τε καὶ ναυτιλίαν, ἐμπόριον, σταφιδοκαλλιέργειαν, ἐμπορικὴν καὶ κτηματικὴν πίστιν, συγκοινωνίας, μεταλλευτικὰς καὶ ἀσφαλιστικὰς ἐπιχειρήσεις κ.λ.π. Τῷ 1910 ἐπετεύχθη καὶ ἡ ἰσοτιμία τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ συναλλάγματος (νόμος ΓΧΜΒ τῆς 19 Μαρτίου 1910), διατηρηθεῖσα ἐπὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐτῶν ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ὡς εἶναι ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ἱστορίας τῆς χώρας γνωστόν. Ἡ πίστις τοῦ κράτους εἰς τὸ ἐξωτερικὸν προσέλαβε τότε περισσότερον κύρος. Τὰ συναλλαγματικὰ ἀποθέματα τῆς χώρας ἐνισχύθησαν, τὸ οἰκονομικὸν γόητρον τῆς τε Τραπεζῆς καὶ τοῦ κράτους ηὔξήθησαν κατέστη δὲ δυνατὴ ἡ σύναψις τοῦ ἐθνικοῦ δανείου τῶν πεντακοσίων ἑκατομμυρίων (1914) με τὴν συνεργασίαν τοῦ ἐν

Λουδίνω οίκου Χάμπρο. Προηγουμένως, κατά την διάρκεια των βαλκανικών πολέμων είχε αυτή αυτή η Έθνική Τράπεζα χρηματοδοτήσει διά δανεισμού την κυβέρνησιν Ἐλευθερίου Βενιζέλου.

Κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐκρίθη ὡς ὁ μόνος κατάλληλος ὀργανισμὸς διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῆς χώρας εἰς τροφίμα καὶ τὴν διευκόλυνσιν τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων, ἰδίᾳ κηπευτικῶν, καρπῶν, ἐλαίου, καπνοῦ καὶ ἄλλων γεωργικῶν προϊόντων. Ἀνέλαβεν ἐπίσης ἡ Τράπεζα ἐργασίας ἀσφαλιστικῆς, ἰδίᾳ εἰς τὸν τομέα τῆς ναυτιλίας. Ἄλλ' ἡ μικρασιατικὴ ἐθνικὴ συμφορὰ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1922, ἣτις ἐπεσώρευσε πλὴν τῆς ἐθνικῆς καταστροφῆς καὶ οἰκονομικὰς ζημίας ἀνυπολογίστους εἰς τὴν χώραν, ἔσχε δυσμενεῖς συνεπείας ὅχι τὸσον διὰ τὴν Τράπεζαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν, ὅσον ἰδίᾳ διὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ διὰ τὸ ἐθνικὸν νόμισμα. Μὲ ἀμφοτέρα ταῦτα ἡ Τράπεζα εἶχεν ἐν τούτοις συνδέσει τὴν ζωὴν τῆς καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς, παρακολουθήσασα τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους εἰς τὰς καλὰς αὐτῆς καὶ εἰς τὰς κακὰς τῆς ἡμέρας.

Μετὰ τὴν ἐν Μικρασίᾳ καταστροφὴν κατέστη ἀναπόφευκτος ἡ ἔκδοσις χαρτονομίσματος ἀκαλύπτου, τοῦθ' ὅπερ ἐπέφερε τὴν πτώσιν τῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς ἐναντι τοῦ ξένου συναλλάγματος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶχεν, ὡς εἴρηται, ἀποφευχθῆ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου πολέμου (1914—1918). Τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον εἶχε λάβει τὴν κατιοῦσαν, νέαι δὲ μεγάλα δημοσιονομικὰ στενοχωρία παρητηροῦντο ἰδίᾳ λόγῳ τῆς μειώσεως τῶν πόρων τοῦ δημοσίου ταμείου καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀναδιοργανώσεως στρατοῦ ἐν Βορείῳ Ἑλλάδι χάριν τῆς ἀμύνης τῆς χώρας, ἐπικειμένης τῆς ἐν Λωζάννῃ διασκέψεως εἰρήνης. Συνάλλαγμα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχεδὸν δὲν εἰσέρρειν εἰς τὸν τόπον, αἱ ἐπισιτιστικαὶ ἀνάγκαι ἦσαν πιεστικαί, αἱ δὲ δημοσιονομικαὶ ἐν γένει δυσχέρεια μεγάλα κατὰ τὰ μετὰ τὸ 1922 ἔτη. Τότε ἐγένοντο καὶ τὰ δύο ἀναγκαστικὰ δάνεια (1922 καὶ 1926) διὰ τῆς διχοτομήσεως τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ τραπεζικῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

Τῷ 1927 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἴδρυσεν—εἰδικῶς διὰ τὸν τομέα τῆς κτηματικῆς πίστωσης: δάνεια ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων, δάνεια πρὸς νομικὰ πρόσωπα κ.λ.π.—τὴν Ἐθνικὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς κόλπων. Τὸ δ' ἐπόμενο ἐτος (1928) τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἔληξε, μεταβιβάσθην εἰς τὴν νεοἰδρυθεῖσαν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ἣς ἡ σύστασις συνεδυάσθη μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ χορήγησιν πρὸς τὸ κράτος δανείου ἐξ ἐννέα ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Διὰ τοῦ δανείου τούτου ἀντεμετωπίσθησαν ἐπιτυχῶς ἡ οἰκονομικὴ καὶ ἡ δυσχερεστάτη ἐπίσης δημοσιονομικὴ κατάστασις τῆς χώρας, αἱ ἀνάγκαι τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ προσφυγικοῦ ἐκ Μικρασίας ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἰδίᾳ δ' ἡ ἀπαραίτητος σταθεροποίησις τῆς τιμῆς τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος.

Ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1928 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα παραμένει ὡς μέγας οἰκονομικὸς καὶ πιστωτικὸς ὀργανισμὸς, ὡς νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου, δρῶσα εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ἄλλ' ἄνευ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, τὸ ὁποῖον εἶχεν αὐτὴ ἀποκλειστικῶς ἐπὶ ὀγδοηκονταετίαν καὶ

πλέον. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ διαχωρισμοῦ τούτου τῆς Τραπεζῆς εἰς Ἐθνικὴν καὶ εἰς Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἄλλοις λόγοις τῆς δημιουργίας τῆς νέας Τραπεζῆς ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς ἀποστερήσεως τῆς τελευταίας ταύτης ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων κατεφάνη καὶ αὐθις ἡ ἔθνικὴ πνοὴ τῆς Τραπεζῆς, ἥτις, κατὰ τὰς γενομένας διαπραγματεύσεις καὶ συζητήσεις μεταξύ τοῦ τότε ὑποδιοικητοῦ τῆς Ἐμμ. Τσουδεροῦ καὶ τῶν ἀρμοδίων ξένων κύκλων, ἀντιληφθεῖσα ὅτι ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἔθετεν ὡς ἀπαραίτητον διὰ τὸν δανεισμὸν τοῦ κράτους προϋπόθεσιν τὴν δημιουργίαν τῆς νέας Τραπεζῆς, ἀπεδέχθη τὴν λύσιν ταύτην, θέασα τὸ ἔθνικόν συμφέρον ὑπεράνω τοῦ στενοῦ ἐμπορικοῦ τῆς συμφέροντος. Παρομοία ἔθνικὴ πολιτικὴ κατεδείχθη καὶ κατὰ τὰς συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν «καλυμμάτων», ὅπερ ἀνεφύη ἐν συναρτήσῃ πρὸς τὴν τιοαύτην διχοτόμησιν τῆς Τραπεζῆς.

Καὶ ὡς ἐμπορικὴ ἤδη ἰδιωτικὴ τράπεζα, ἀπεστερημένη τοῦ ἐκδοτικοῦ δικαιώματος, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἠδουκίμησε μεγάλως ἀπὸ τοῦ 1928 καὶ ἐφεξῆς, συνδυάζουσα πάντοτε τὴν καθαρῶς πιστωτικὴν καὶ οικονομικὴν τῆς δραστηριότητα μὲ τὴν ὡς ἔθνικοῦ ἰδρύματος ἀποστολὴν αὐτῆς, ἐπικουροῦσα εἰς πᾶν ἔργον ἔθνωφελές, συντρέχουσα τὰ κοινωφελῆ ἰδρύματα καὶ ἀναδεικνυομένη, ἐν παντί, ἰδρυμα μεγάλης ἔθνικῆς σημασίας. Ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος αἱ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ καταθέσεις ἀνῆρχοντο εἰς ποσὰ ὑπερβαίνοντα τὰ ἐξ δισεκατομμύρια δραχμῶν (Ἰούνιος 1929). Ἐν γένει δέ, καὶ μετὰ τὴν ἀποξένωσιν αὐτῆς ἐκ τοῦ προνομίου τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος διετήρησεν ἀπαραμείωτον τὴν οικονομικὴν αὐτῆς ἀκμαιοτήτα, τὴν δρᾶσιν τῆς ὡς πιστωτικοῦ ἰδρύματος καὶ τὴν ἀκμὴν αὐτῆς ἐν γένει ἐν τῇ οικονομικῇ τῆς χώρας ζωῇ.

Ἐπίσης ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς Ἐθνικῆς ἰδρύθη κατ' Αὐγούστον τοῦ 1929 ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἀποσπασθέντος ἐκ τῆς Ἐθνικῆς τοῦ κλάδου τῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Κατὰ τὰ μέχρι τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου τοῦ 1939 ἔτη ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐσυνέχισε τὴν ἀποστολὴν τῆς ὡς ἰδρύματος ἔθνικοῦ, συμβάλλουσα εἰς τὴν θεμελίωσιν καὶ ἀνάπτυξιν παντὸς βασικοῦ ἔργου τῆς οικονομικῆς τοῦ τόπου ζωῆς καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν ἐν γένει τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Ἡ μεγάλη παγκοσμία οικονομικὴ κρίσις τοῦ 1932, ἥτις εἶχεν ἐπιφέρει τὴν πτώχευσιν πολλῶν ἐν Ἀμερικῇ τραπεζῶν, σχεδὸν δὲν τὴν ἔθιξε, χάρις εἰς τὴν σῶφροναν καὶ συνετὴν πρὸ τῆς κρίσεως ταύτης καὶ διαρκούσης αὐτῆς διοίκησιν τῆς. Μόνον δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς αἱ ἐργασίαι τῆς Τραπεζῆς ἔχασαν κάθε οὐσιαστικὸν περιεχόμενον (1942 ἐπ.) καὶ ἡ ὅλη οικονομικὴ δραστηριότης εἶχε σχεδὸν περιπέσει εἰς νάρκην, λόγῳ τοῦ ὅτι ὀλόκληρος ἡ οἰκονομία τῆς χώρας εἶχε καταρρεύσει, τὸ ἔθνικόν νόμισμα εἶχε καταστραφῆ καὶ πίστις ἰδιωτικῆ τε καὶ κρατικῆ σχεδὸν δὲν ὑπῆρχον. Ἐν τούτοις, τῷ 1940 — 1941 (κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τελευταίου τούτου ἔτους) ἦτο εἰσέτι ἀκμαιοτάτη ἡ Τράπεζα, συνεχίζουσα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικοῦ ἔπους τὴν πρὸς τὸ κράτος συνδρομὴν τῆς (γενναῖαι εἰσφοραὶ πρὸς τὴν κοινωρικὴν πρόνοιαν, πρὸς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρόν, πρὸς τὴν Φανέλλαν τοῦ Στρατιώτου κ.λ.π.). Ἐν γένει δὲ πρὸ τῆς

